NATIONWIDE CHILDREN'S®
When your child needs a hospital, everything matters.

Helping Hand™ *Health Education for Patients and Families*

U adeegsiga Daawooyinka Khatarta ah ee Guriga yaala si Badbaado leh

Safe Handling of Hazardous Medicines in the Home (Somali)

Daawooyinka qaar waxay ubaahanyihiin maaraynta hab gaarka ah maxaa yeelay waxay khatar ku noqon karaan (waxyeelo leh) dadka bixinaya naftirkooda. Daraasadaha qaarkood waxay muujinayaan in dadka daryeelaya bukaannada qaata dawooyinkan ay sidoo kale isbeddel ku yeelan karaan unugyada jidhkooda. Soo-gaaritankani waxay ka iman kartaa:

- Daawadu way daadataa ama way fardhisintaa
- Daawada neefsashada uumiga ama budada
- Matagga bukaanka ka imaada waxa la xiriira, kaadida, ama saxarada.

Daawooyinkaga u baahan in si nabdoon loo adeegsado:

____

Halista khatarta ka imaanaysa isticmaalka qadar yar oo daawooyinkaan waa yar yihiin, laakiin waxaa fikrad fiican ah in laga fogaado soo-gaadhista haddii ay suurtagal tahay. Soo-gaaritankan waxaa lagu xaddidi karaa iyadoo la raacayo tillaabooyinka qaarkood.

Qalab

Si looga fogaado soo-gaaritanka daawooyinka halista ah, gacanta ku hay qalabkaan:

- galoofyada la tuuri karo (Sawirka 1) - Ka soo qaado dukaanka raashinka, bakhaarka qalabka dhismada, farmashiyaha, tafaariiqda weyn, ama bakhaarka Tafaariiqda Daryeelka Guriga ee Cisbitaalka caruurta aduunka dhan

Sawirka 1 Goloofisyada la tuuri karo waxay kaa caawinayan inay kudifacan goorta aad lafal galeysid dawooyinka halista ah.

©1990, Waxaa dib loo eegay 2022, Nationwide Children's Hospital
Sii socda…

- Goonada la tuuri karo - daawooyinka dareeraha ah
- Saabuunta guriga ama oomada
- Shukumaanka la tuuri karo
- Bacda qashinka ee labada albaab leh ee shaqada culus
- Koobabka daawada caaga ah ee la tuuri karo iyo saliingadaha af-shubka (daawoyinka dareeraha ah)
- Weelka irbada lagurido ama weelka "mindiyo" - waa loo baahan yahay dawooyinka (lagugu siiyay irbad ama xididka-IV.

Isdhexgelka Daawada

Daawooyinka qaarkood, fiitamiinnada, macdanta, dhirta, isku dardarka, iyo kaabyalka waxay yeelan karaan saameyn xun marka la wada qaato. Qaar baa laga yaabaa inay dawada cunigaaga ka dhigaan mid aan sidii larabay ugu shaqaynen. Mar kasta la hadal dhakhtarka cunigaaga, bixiyaha daryeelka caafimaadka, ama farmashiistaha ka hor inta aanad ubilaabin dawooyin cusub ama kaabyaal.

Sida Loo Maareeyo Daawooyinka Khatarta Leh

- Dhaq gacmahaaga **kahor iyo ka dib** taabashada dawooyinka halista ah.
- Isticmaal gacma gashiga la tuuro haddii aad taabatid nooc kasta oo daawo halis ah. Ha istacmaalin goloofisyo ja jeexan ama goloofisyo duleelo leh.
- Isticmaal koobabka dawada caagga ah ee la tuuro si aad kiniiniga uga qaaddo dhalada daawada.
- Isticmaal goonnada la tuuri karo markaad sawirayso oo aad maamulayso dawooyinka dareeraha ah.
- Ku tuur gacangashi kasta oo la isticmaalo, dharka, koobabka dawooyinka, silingoyinka afka laga qaato, ama dhalada ku jirta labo-naaqus, cashurta culus ee bacda qashinka. Shandad labanlaab ah ayaa loo isticmaalay qalabka adoo xiraaya ama kuduubayo bacda, ka dibna ku rid bac kale oo qashinka ah. Ka haay qashinkan meel aanay gaarin xayawaanka iyo carruurtuba.

Ogeysiis gaar ah oo Ku saabsan Uurka iyo Kalkaalisada

- Qaar kamid ah daawooyinka waxay halis ku keeni karaan qofka uurka leh ee daawada siinaaya ilmahaaga. Haddii adiga ama daryeel bixiyahaaga uu uur leeyahay, waydii dhakhtarka ama daryeel bixiyaha cafimaadka daawada soo qoray in daawadaan ay caadi tahay oo uu taaban karo ama mareen karo xiliga uurka uu jiro.

- Hadii cunugaagu uu u maleynaayo inuu uur leeyahay, u sheeg dhakhtarka ama daryeel bixiyaha cafimaadka kahor inta uusan bilaabin wax daawo ah. Qaar kamid ah daawooyinka waxay dhibaato ku keeni karaan ilmaha dhalan.
- Haddii bukaanku uu kalkaaliso tahay, u sheeg dhakhtarka ama daryeel bixiyaha cafimaadka kahor inta uusan qadanin wax daawo ah. Qaar kamid ah daawooyinku waxay u gudbi karaan caanaha qofka waxayna ilmaha ku keeni karaan waxyeelo caafimaad daro.

Sida Loo Maareeyo Cirbadaha iyo Af-dheer

- Dib ha uso qaloocin, ha laabin ama hakala jabin cirbadda la istacmaalay.
- Cirbadda ha ka saarin saliingaha.
- Ku tuur dhammaan kuwo afka leh iyo cirbadaha ku jira weel 'furan oo badbaado leh'. Haddii aadan laheyn hal shay ka imaaday isbitaalka, isticmaal weel laga sameeyay **caag culus. Tani waxay noqon kartaa dhalada saabuunta dareeraha lama daayaha (Sawirka 2).** Waa in lagu xiraa dabool dhuuqsan ee si adag u xirmo. Cirbadaha waa inaysan u suurtogalin inay ku ridaan dhinaca daboolka (dilaacsan). Weelka waa inuusan daadan, oo usuurtogaleyso inuu kor ku fariisto oo aanan ku dul dhicin (xasiloon).

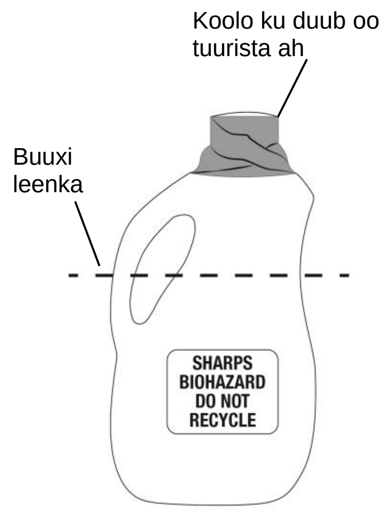

Sawirka 2 Dhalada saabuunta adag ee caaga ah iyo buuxi leenka.

- Marka weelku ¾ uu buuxoo afjeebanyi, daboolka saar, ku duub sharooto, oo ku calaamadee, "DIBNA HA USO WARSHADAYN" (Sawirka 2, bogga 2).
- Ku rid weelka dhexe ee buuxa, bacda qashinka ee caagga culus. Tani waxay ku bixi kartaa iyadoo lagu qaadayo qashin qaadada caadiga ah. **Ha** dhigin weelka gudaha warshadaynta.
- Weydii bixiyaha daryeelaha caafimaadkaaga ama kalkaalisada wixii macluumaad dheeraad ah oo ku saabsan weelasha fiiqan.

Kaydinta Dawooyinka Halista ah

- Farmashiistaha cunigaaga ama bixiyaha xanaanada caafimaadka ayaa kuu sheegi doono timaamo kastoo keedin gaar ah ee kusaabsan.
- Ka fogee dhammaan dawooyinka inay gaaraan carruurta ama xayawaannada guriga.
- Ka fogee dawooyinka halista si gooni ah dhammaan dawooyinka kale.
- Dawooyinka halista ah qaarkood waa in lagu kaydiyaa qol heerkulka macquul ah, kana fog kulaylka tooska ah ama iftiinka qorraxda. Ha dhigin daawooyinka musqusha. Daawadu aad ayay ukulushahy waana uumi. Daawooyinka ha u deyn gaariga sababtoo ah waxaa laga yaabaa in gaarigu kululaado ama aad u qaboobo.

- Haddii dawadu u baahan tahay in la qaboojiyo, ka sooc cuntada. Isticmaal gooni ah ku rid weelka qaboojiyaha ama ku keydi dawada weel.
- Ku hay daawada halista ah dhalada ama weelka asalka ah. Ha dhigin a sanduuqa kiniiniga ee ay ku jiraan dawooyinka kale ee aan halista ahayn.

Siinta Dawooyinka Halista ah

- Takhtarka cunigaaga, bixiyaha xanaanada caafimaadka, ama farmashiistaha ayaa kuu sheegi doona sida iyo goorta la siinayo daawada.
- Waa u muhiim in cunigaaga u qaato daawooyinkan sida saxda ah ee loogu sheegay. Ha ka boodin kuuro adoon la hadlin dhakhtarka cunigaaga ama bixiyaha daryeelka caafimaadka.
- Haddii aad ilowdid in aad siiso kuurada daawada, ha laba laabin qiyaasta marka xigta. La xiriir xafiiska dhakhtarka cunigaaga ama farmashiistaha si aad u ogaato waxa la sameeyo.

Wax ka qabashada Daawada Daadatay ama Fardhisantay

- Hadii aad siisay daawo halis ah oo hadana daadatay:
    1. Gasho goono la tuuri karo iyo 2 lammaane oo galoofyo ah si aad u nadiifiso.
    2. Ku dabool shukumaan la tuuri karo waxa daadsan.
    3. Ka dib, si fiican u tirtir, oo ku nadiifi aagga 3 jeer agabka guriga lagu nadiifiyo. Tani waa in la hubiyo in wax daawo ah looga tagin dusha sare.
    4. Ku tuur dhammaan shayaalka ku jirta bacda qashinka kuduuban oo culus. Kadibna, dhax dhig weelka qashinka lagu rido oo aysan gaari karin xayawaanadka iyo carruurtuba.
- Dawooyinka dareeraha khatarta ah ee ku daatay maqaarka waxay sababi karaan cuncun. Meesha si fiican ugu meyr saabuun iyo biyo kadibna qalaji. Haddii casaan ay noqoto ama cucun uu ku dhaco 7 maalmood gudahood, la xiriir dhakhtarkaaga ama dhaktarka cunigaaga ama bixiyaha daryeelka caafimaadka.
- Haddii dawadu indhaha ooga daadato, biyaha tuubada ooga dhaq ugu yaraan 15 daqiiqo. Ka dib laxariir dhakhtarka cunigaaga ama adeeg bixiyaha daryeelka caafimaadka.

Maamulida iyo Dib u Aruurinta Daawada

- Hadii aad awooddo, daawoyinka laguu qoray kasoo gado hal farmashi si ay u hubiyaan timaamaha daawooyinka.
- Ka codso farmashiga inuu daawada kuu diyaariyo 3 illaa 5 maalmood kahor inta daawada cunigaaga dhamanin.

Sii socda…

- Qaar kamid ah daawooyinka dib looma qaadan karo. Ka codso dhakhtarka daawada u qora cunugaaga inuu u qoro daawo cusub.
- Mar walba akhri xogta ku qoran xaashida ku dhex jirta daawada.
- Haddii daawada cunugaaga aad ku aragto wax kugu cusub, u sheeg farmashiga.
- U sheeg dakhtarka ama farmashiilaha arrimaha ku saabsan xasaasiyad kasta ood kala kulanto daawo kasta.
- Mar walba hayso liiska daawooyinka uu hadda cunugaagu qaato. Daryeel bixiyayaasha kale waa inay haystaan koobiga liiskan. Waa inay kujiraan daawooyinka lasoo qoray, miiska kala iibsiga daawooyinka --(OTC), wax soo saarka dabiiciga ah, iyo nafaqada dheeraadka ah. Iskuday inaad ku darto waxyeellooyinka suurtagalka ah ee laga dhaxli karo mid walba.
- Haddii dugsiga cunugaagu uu bixinaayo daawada, waxay u baahan yihiin qoraal ay ka helaan adiga iyo dhakhtarka qoray daawada. Sidoo kale waxay u baahnaan doonaan dhalo labaad oo ay daawadu ku qoran tahay si ay daawada u dhex geliyaan.

Kahortagida Khaladaadka Daawada

Dhimashada ay sababaan khaladaadka daawada waxay dhacaan maalin kasta. Dhimashadaan waxaa sababi kara marka daawado si qalad ah loo qaato, marka la qaato daawo loosoo qoray qof kale, ama marka la qaato cadad qaldan oo daawo ah. Siyaabaha qaarkood ee looga hortagi karo khaladaadka waxaa ka mid ah:

- Kliya sii daawada qofka loo soo qoray.
- Baro wax kujirra daawada cunugaaga iyo sababta uu u qaadanaayo. Baro magaca, qoraalka, iyo qiyaasta daawada uu qaato cunugaaga. Bar cunugaaga haddii uu gaaray da'da uu fahmi karo daawada.
- Mar walba daar layrka marka aad siineyso ama uu qaadanaayo daawo cunugaaga.
- Si taxadar leh u akhri qoraalka daawada marka aad siineyso ama ilmuhu qaadanaayo daawada. Labo jeer hubi qiyaasta daawada, waqtiga maalinta, iyo qofka loosoo qoray.
- La joog cunugaaga inta uu ka laqaayo kuurada daawada.
- Qaado dhammaan daawooyinka cunigaaga kujira dhalooyinka asalka ah adigu marka ay arkaan a dhakhtarka, bixiyaha daryeelka caafimaadka, ama daandistaha, aad qaybta xaaladaha degdega ah, ama waxaa la seexiyay isbitaalka.
- Inta lagu jiro booqashada rugta caafimaadka, u sheeg shaqaalaha wixii ku saabsan daawooyinka halista ah ee aad guriga ku soo qaadatay.

- Haddii aad dooneyso inaad u siiso daawada cunugaaga si jookto ah, hal qof ha siiyo daawada cunugaaga waqti kasta. Kalaandarka ku qor taariikhda iyo waqtiyada aad ilmaha daawada siiso si aadan u siin daawo dheeraad ah.
- Ilaalso lambarka taleefanka Xarunta Sunta halka ay fududahay in lagu arko: 1(800) 222-1222 (TTY 1-866-688-0088).

Su'aalaha laweydiiyo Dhaktarka ama Farmashiistaha

Sawirka 3 aad oo la hadlaya farmashiistaha.

- Waa maxay daawadaan (Sawirka 3 aad)?
- Maxaa loo isticmaalaa daawadaan?
- Sidee ayay tahay inuu cunugaygu u qaato daawadaan?
- Sidee u kaydiyaa daawadaan?
- Waa maxay waxyeelooyinka caaafimaad daro ee inta badan laga qaado daawadaan?
- Daawadaan si qalad ah maloo qaadan karaa?
- Sideen kuheli karaa daawo dheeraad ah marka ay iga dhamaato?
- Maxay tahay inaan sameeyo haddii cunugaygu matago ama uu soo tufo daawadooda?
- Maxay tahay inaan sameeyo haddii cunugaygu uusan qaadan kuuro daawadaan ah?